

Konfiskavimo perspektyvos Lietuvoje ir Europoje

Konfiskavimo koncepcijos ir įrankiai, jų efektyvumas ir darna su teisės principais

Skirmantas Bikelis

Vilnius
2025

LE-KO-STRA

TURTO **LEGALIZAVIMO** KRIMINALIZAVIMAS NUSIKALSTAMO PELNO **KONTROLĖS STRATEGIJŲ** SISTEMOJE

Vadovas dr. Skirmantas Bikelis

Dr. Laurynas Pakštaitis

Dr. Darius Pranka

Goda Dainauskaitė

Projektas finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos pagal sutartį Nr. P-MIP-23-40

2023 pavasaris - 2025 pavasaris

Konfiskavimo strategijos ir įrankiai

Kaltinimo kelias: nuteisimas už disponavimą turtu ir turto konfiskavimas

BA už turto
legalizavimą

BA už neteisėtą
praturtėjimą

Bauda už pinigų
kontrabandą

Tik konfiskavimo (mišrus) kelias: konfiskavimas, o baudžiamasis procesas tėra vada

Išplėstinis turto
konfiskavimas
BK 72-3 str.

Civilinis turto
konfiskavimas
LTU/ BUL?

Turto
legalizavimas

Bešeimininkis
turtas

Nusikalstama
organizacija

ES 2024/1260
savarankiškas
konfiskavimas

Turto
legalizavimas

Vokiškas (ir AT)
savarankiškas
konfiskavimas

Turto
legalizavimas

Latviškas
išankstinis
konfiskavimas

Tiesioginis konfiskavimo kelias: konfiskavimas be papildomos BP vados

Britiškas, kartvelų (?),
ukrainietiškas
civilinis turto konfiskavimas
iš viešųjų tarnautojų (PEP)

Slovakiškas
universalus
civilinis turto konfiskavimas

Mokestinės baudos
nepaaiškintus pajamų kilmės
(iki 40% turto vertės)

LEKOSTRA tikslai

- Įvertinti, (ar) ką naujesnio ir modernesnio nei BA už turto legalizavimą Europa yra sugalvojusi ir kokia judėjimo kryptis
- Iširti praktinį konfiskavimo įrankių (įskaitant patį TL) veikimą ir ‚žemiškas‘ jų taikymo problemų priežastis:
 - ar įrankiai tikrai veikia ir ar veikia taip, kaip planuota
 - kokios rizikos kyla proporcingumo ir proceso sąžiningumo požiūriu
- Atkreipti dėmesį į konfiskavimo įrankių tarpusavio sąveiką – jie trukdo ar padeda vieni kitiems?

LEKOSTRA metodai

Metodologinė linija – efektyvumo ir derėjimo su teisės principais bei žmogaus teisių apsauga balanso paieška

Bylų analizė

- Turto legalizavimas BK 216 str.
- Procesai dėl turto pripažinimo bešeimininkiu po BK 216
- Neteisėtas praturtėjimas BK 189(1) str.
- Išplėstinis turto konfiskavimas
- Civilinis turto konfiskavimas

Interviu su praktikais – teisėjais, FNNT, VMI pareigūnais, AML specialistu. Ir prokurorais

Sisteminis aiškinimas – instrumentų sinergija ar slopinimas

Lyginamieji aspektai

- Vokietija
- Latvija
- Britai
- Bulgarija, Italija, Skandinavija, Slovakija, Slovėnija

Viršnacionalinė teisė

- ES teisė, konvencijos
- ESTT ir EŽTT išaiškinimai

Koks turi būti efektyvus ir saugus konfiskavimo įrankis?

Saugikliai

Įrodinėjimo standartas
(beveik maksimalus)

Turto teisėtumo prezumpcija

Formalios sąlygos
(nuteisimas, kaltinimas,
įtarimai) dėl nusikaltimo,
kuris nėra turto šaltinis

Ribojimai laike,
ribojimai dėl minimalios
vertės

Pagrindas

Įsitikinimas, kad turtas
yra nusikalstamos
kilmės*

Turto
tyrimo
galios

Tarptau-
tinis
bendradar-
biavimas

katalizatoriai

Įrodinėjimo standartas
(žemesnis)

Pareiga teikti paaiškinimus
(kvalifikuota turto neteisėtumo
prezumpcija)

Konfiskavimo strategijos ir įrankiai

Kaltinimo kelias: nuteisimas už disponavimą turtu ir turto konfiskavimas

BA už turto
legalizavimą

BA už neteisėtą
praturtėjimą

Bauda už pinigų
kontrabandą

Tik konfiskavimo (mišrus) kelias: konfiskavimas, o baudžiamasis procesas tėra vada

Išplėstinis turto
konfiskavimas
BK 72-3 str.

Civilinis turto
konfiskavimas
LTU/ BUL?

Turto
legalizavimas

Bešeimininkis
turtas

Nusikalstama
organizacija

ES 2024/1260
savarankiškas
konfiskavimas

Turto
legalizavimas

Vokiškas (ir AT)
savarankiškas
konfiskavimas

Turto
legalizavimas

Latviškas
išankstinis
konfiskavimas

Tiesioginis konfiskavimo kelias: konfiskavimas be papildomos BP vados

Britiškas, kartvelų (?),
ukrainietiškas
civilinis turto konfiskavimas
iš viešųjų tarnautojų (PEP)

Slovakiškas
universalus
civilinis turto konfiskavimas

Mokestinės baudos
nepaaiškintus pajamų kilmės
(iki 40% turto vertės)

Konfiskavimo strategijos

Kaltinimo kelias: nuteisimas už disponavimą turtu kaip būdas turtą konfiskuoti

Tik konfiskavimo (mišrus) kelias: konfiskavimas su baudžiamąja procesine vada

Tiesioginis konfiskavimo kelias: konfiskavimas be baudžiamosios procesinės vados

Pagrindinės žinutės

- **Formalumu mažėjimo tendencija**

Konfiskavimas nuteisimo pagrindu (įskaitant ir už TL) turi gan ribotas galimybes.

Ateitis – mišrus konfiskavimas be nuteisimo, konfiskuojant baudžiamajame procese (k. k. atvejais - civiliniame).

- nuteisimu paremti įrankiai gali pernelyg riboti konfiskavimo galimybes
- įtarimu pagrįsti įrankiai gali labai išplėsti konfiskavimo galimybes

- **Esminis saugiklis** – ne formalios sąlygos, o teismo įsitikinimas, kad turtas yra gautas nusikalstamu būdu

- Įsitikinimas paremtas neformaliu aplinkybių visumos vertinimu ir kriminologiniu kontekstu, o ne tiesioginiais įrodymais ar turto N kilmės prezumpcija.
- Negalėjimas įtikinamai paaiškinti turto teisėtos kilmės – nėra išskirtinė, bet viena labai reikšmingų aplinkybių.
- Įrodinėjimo standartas – antraeilė detalė (?)

Pagrindinės žinutės

Konfiskavimo efektyvumo **esminės sąlygos**

- Sisteminė (sąvokų) darna
- Aiškumas (vs. rūką, kai viena aiškinamajame rašte, kitkas įstatymo tekste ir praktikoje; o sąvokos irgi miglotos)
- Kokybiškas turto nusikalstamos kilmės (konteksto) tyrimas
- teismų gebėjimas priimti ryžtingą sprendimą pagal savo gyvenimišką įsitikinimą logiškai ir griežtai vertinant kontekstines ir faktines aplinkybes

kontekstinės aplinkybės – kriminologinės žinios, turto srautų ar legalizavimo tipologijos, visuotinai žinomi faktai

Sąlygoms subręsti reikia:

- laiko,
- gerosios praktikos pavyzdžių ir
- metodinės pagalbos

Kokią problemą sprendžiame?

srautai

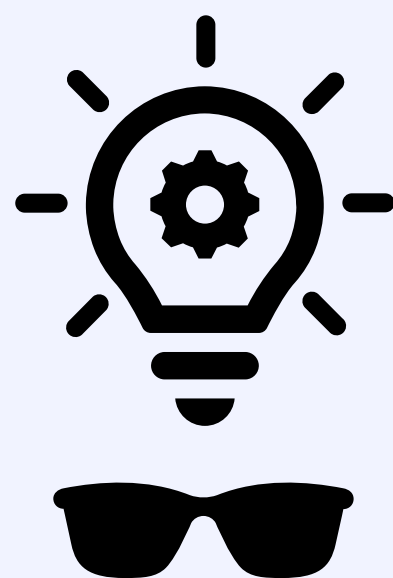
- (tarptautinis) grynujų **pinigų gabenimas** lagaminais (narkotikai, cigaretės etc.)
- **negrynujų srautai** (sukčiavimai, pasisavinimai, išsluoksniuoti org. N. pinigai etc.)

sankaupos

- **Sukauptas turtas** - NT, brangus transportas, įmonės (korupcija, kontrabanda ir kitos N veikos)
- Grynieji (seifuose, namuose) kaip **apyvartinis** (narko) arba **sukauptas** (dar nekonvertuotas, neišplautas) turtas (korupcija, narkotikai, etc.)

Kokią problemą sprendžiame?

Nusikalstamos, bet nežinomos konkrečios kilmės, sukaupto turto konfiskavimas

kai
PRIEŽASTINIO RYŠIO
su konkrečiais N
nustatyti
NEJMANOMA

Netiesioginis
NUSIKALSTAMOS KILMĖS
įrodinėjimas

Priežastinis ryšys ar nusikalstama kilmė?

EŽTT Todorov 2021, Yordanov 2023, Mandev 2024

- Privalu pagrįsti priežastinio ryšio (causal link) buvimą tarp predikacinių nusikaltimų ar **kokio kito nusikalstamo elgesio** (*any other criminal conduct*) ir konfiskuotino turto

LAT e3K-3-15-781/2025 (kotedžų CTK byla)

- teisėjų kolegija daro išvadą, kad ieškovui (viešąjį interesą ginančiam prokurorui) civilinio turto konfiskavimo byloje tenka pareiga įrodyti (...) prašomo konfiskuoti turto **ryšį** su neteisėta (galima nusikalstama) **veikla**, kurios prevencijai skirtas CTKĮ

Tikslesnė terminija – turi būti įrodyta nusikalstama turto kilmė

- Sukauptas turtas nėra gautas iš inkriminuoto nusikaltimo
- Priežastinis ryšys būna tarp dviejų žinomų dalykų, šiuo atveju predikaciniai nusikaltimai būna nenustatyti
- Latvijos KT teismas, 2025-03-14 sprendimas – Yordanov bylos nereik sureikšminti, nes esmė netiesioginiai įrodymai, o ne (tiesioginis) priežastinis ryšys su tam tikromis N veikomis

Teismai nori suprasti iš kokio pobūdžio veiklos turtas buvo sukauptas

Korupcinių? Narkotikų prekybos? Sukčiavimų? Kontrabandos? Bendrai organizuotų (srautai ir lagaminai)?

Ir kas leidžia taip manyti, būti tuo įsitikinus

Nusikalstama kilmė ar „negalėjo įgyti teisėtai būdais“

Proporcingumas

Nekaltumo prezumpcija

Efektyvumas

Nusikalstama kilmė ar „negalėjo įgyti teisėtais būdais“?

Turtas „ne bet kokios neteisėtos, o **būtent nusikalstamos kilmės**“, kitaip intervencija į nuosavybę būtų pripažinta neproporcinga

- LAT e3K-3-15-781/2025 (kotedžų CTK byla), remiantis EŽTT Dimitrovi 2015, Todorov 2021, Yordanov 2023, Mandev 2024
- ESTT pinigų kontrabandos bylose, nenustačius nusikalstamos jų kilmės
- Direktyvos 2014/42, 2024/1260 – tik apie nusikalstamą kilmę
- Turto legalizavimo koncepcija
- Išplėstinis turto konfiskavimas

bet kokios neteisėtos kilmės („negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis“)

- BK 189-1
- CTKĮ (po veto, bet gelbėja įstatymo paskirtis)
- slovakiškas CTKĮ, bulgariški CTKĮ 2012, 2018

Nusikalstama kilmė ar „negalėjo įgyti teisėtai būdais“?

BK 189-1 straipsnis – turėjo turto, kurio negalėjo įgyti teisėtai būdais

LAT 2K-192-648/2022

Asmuo turėjo turto už beveik 200 000 Eur ir jokių objektyvių paaiškinimų.

- **Nėra nusikalstamos kilmės** - bylos medžiagoje **nėra duomenų**, kad galėtų būti susijęs su kokių nors turtinio (finansinio) ar kt. pobūdžio **nusikalstamų veikų** vykdymu, tačiau aptarti jo parodymai apie darbo užsienyje specifiką (vengimą rodyti darbo santykius bei gaunamas pajamas) liudija, kad **tam tikri mokesčių ar civilinės teisės pažeidimai galėjo būti daromi.**